

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۱
۱. درآمدهای دولت	۴
۲. تراز عملیاتی و سهم درآمدهای غیرنفتی در تأمین هزینه‌های دولت	۶
۳. ترکیب درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹	۱۰
نتیجه‌گیری و پیشنهاد	۲۷
منابع و مآخذ	۲۹

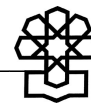
۳۰. مالیات

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۰۱۲۸

دفتر: مطالعات اقتصادی

بهمن‌ماه ۱۳۸۸



لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور ۳۰. مالیات‌ها

چکیده

هدف از این گزارش ارزیابی امکانپذیری تحقق درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ است. برای این منظور، ارقام عملکردی و مصوب هر یک از اجزای مالیات‌ها در سال ۱۳۸۸ و رشد آنها با ارقام پیشنهادی آنها در لایحه بودجه مقایسه شده است. به‌طور خلاصه نتایج این گزارش حکایت از آن دارد که: اولاً درآمدهای مالیاتی لایحه نسبت به درآمدهای سال گذشته (مصوب) ۲۹/۶ درصد رشد یافته است؛ ثانیاً مطالعه اجزای درآمدهای مالیاتی نشان می‌دهد که با توجه به روند گذشته امکان تحقق پیش‌بینی‌ها در اکثر موارد وجود ندارد؛ ثالثاً تحقق پیش‌بینی درآمدهای حاصل از مالیات بر عملکرد نفت نیز منوط به رشد ۷۲/۳ درصدی درآمدهای نفتی در سال ۱۳۸۹ است و تحقق این درآمدها با لحاظ قیمت ۶۵ دلاری برای هر بشکه نفت خام در لایحه بودجه دور از دسترس نخواهد بود؛ رابعاً در صورت تحقق تمام درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی، تراز عملیاتی بودجه منفی است و از این محل نمی‌توان اعتبارات هزینه‌ای دولت را پوشش داد. بنابراین بهتر است اعتبارات هزینه‌ای دولت کنترل شود.

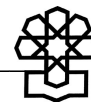
مقدمه

با توجه به اهمیت درآمدهای مالیاتی به عنوان درآمدهای پایدار در تأمین هزینه‌های دولت و استفاده از این درآمدها به عنوان ابزاری کارآمد در اعمال سیاست‌های مالی،



اتکا به این درآمدها یکی از ویژگی‌های دولت‌های کارآمد و اثربخش تلقی می‌شود. در قانون برنامه چهارم توسعه پیش‌بینی شده بود تا نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی، در سال ۱۳۸۸ (سال پایان برنامه چهارم توسعه) به ۸ درصد برسد، اما با توجه به ارقام درآمدهای مالیاتی تحقق یافته در سال‌های برنامه چهارم توسعه این رقم به‌طور متوسط در سه سال اول اجرای برنامه معادل ۶/۸ درصد بوده است. عملکرد ۱۱۰/۴ درصدی درآمدهای مالیاتی در سال ۱۳۸۷، درآمدی معادل ۲۳۹،۷۴۱ میلیارد ریال در پی داشته است. درآمدهای مالیاتی ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ معادل ۲۰۹،۶۴۸ میلیارد ریال بوده است و این عملکرد توانسته ۶۹/۷ درصد از کل درآمدهای مالیاتی مصوب را شامل شود. با توجه به تصویب رقم ۳۰۰۶۰۱ میلیارد ریالی درآمدهای مالیاتی در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و با فرض تحقق صد درصدی این درآمد، برای رسیدن به هدف برنامه چهارم توسعه درخصوص تحقق ۸ درصدی برای نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) در سال ۱۳۸۸، تولید ناخالص داخلی (به قیمت‌های جاری) این سال باید معادل ۳۷۵۷۵۱۲/۵ میلیارد ریال باشد. در صورت عدم تحقق برآورد مذکور برای تولید ناخالص داخلی در سال جاری، امکان دستیابی به هدف ترسیم شده در برنامه چهارم توسعه درخصوص تحقق نسبت ۸ درصدی درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی وجود نخواهد داشت. از طرف دیگر در بند «الف» ماده (۱۱۴) لایحه برنامه پنجم توسعه مقرر شده است که در پایان سال‌های برنامه پنجم توسعه نسبت مالیات‌ها به تولید ناخالص داخلی حداقل به ۱۰ درصد برسد.

همچنین براساس بند «الف» ماده (۲) قانون برنامه چهارم توسعه دولت باید



به گونه ای عمل کند که در انتهای برنامه چهارم توسعه تمام اعتبارات هزینه ای از محل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی تأمین شود. در بند «ب» ماده (۱۱۴) لایحه برنامه پنجم توسعه نیز مقرر شده است که نسبت درآمدهای عمومی به استثنای درآمدهای نفت و گاز به اعتبارات هزینه ای به طور متوسط سالیانه ۱۰ درصد افزایش یابد. این در حالی است که بررسی های صورت گرفته بیانگر این واقعیت است که وابستگی بودجه به نفت در سال ۱۳۸۷ معادل ۶۷/۴ درصد بوده و این نسبت در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ معادل ۴۴/۶ درصد مصوب شده است. اما پیش بینی عملکرد سال ۱۳۸۸ نشان دهنده تحقق نسبت ۵۸/۴ درصدی برای وابستگی بودجه به درآمدهای نفتی است. با این حال مطابق ارقام پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ این نسبت به ۵۴/۵ درصد تغییر یافته است.^۱

با توجه به مطالب عنوان شده در این گزارش سعی شده است وضعیت درآمدهای دولت و نیز سایر منابع تأمین بودجه عمومی دولت در لایحه سال ۱۳۸۹ مورد بررسی قرار گیرد. در ضمن در این گزارش تمام ارقام منظور شده برای اجزای قانون بودجه ۱۳۸۸ در این گزارش همان ارقام مصوب در قانون بودجه و بدون در نظر گرفتن اصلاحیه های بعدی است.

۱. این درصدها براساس اطلاعات آماری عملکردهای مالی دولت و ارقام مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۸۸ برآورد شده است، علاوه بر این درصد حاصل شده برای سال ۱۳۸۸ با کسر منابع حاصل از قانون هدفمند کردن یارانه ها از سرجمع منابع عمومی دولت حاصل شده است.



۱. درآمدهای دولت

جدول ۱ وضعیت درآمدهای دولت و رشد آنها را به تفکیک و طی سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ نشان داده است.

جدول ۱. وضعیت درآمدهای دولت و رشد آنها (ارقام به میلیارد ریال و درصد)

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب ۹ ماهه
دریافت ها	۸۱۴۲۳۵/۳ (۲۹/۳)	۸۹۲۱۳۳ (۹/۶)	۱۱۹۸۳۷۰ (۳۴/۳)	۶۱۲۱۷۸/۲ (۹۱/۵)
درآمدهای عمومی *	۲۷۹۳۷۲ (۲۷/۲)	۴۵۴۷۷۰/۹ (۱۹/۹)	۶۷۶۰۴۹ (۴۸/۷)	۳۱۷۱۶۰/۶ (۹۳)
درآمدهای مالیاتی (بدون مالیات بر عملکرد نفت)	۲۰۳۰۴۰/۸ (۲۵)	۲۷۵۴۰۷/۴ (۳۵/۶)	۳۲۳۹۱۳ (۱۷/۶)	۱۹۰۷۴۸ (۹۲/۳)
درآمدهای حاصل از مالکیت دولت (بدون سود سهم دولت از ارزش نفت خام و معوقه آن)	۵۷۱۲۵/۵ (۳۴/۵)	۸۱۰۹۴/۳ (۴۲)	۱۲۷۶۵۷ (۵۷/۴)	۵۹۹۵۱/۱ (۹۸/۶)
درآمد حاصل از فروش کالاهای و خدمات	۱۱۳۴۷/۱ (۹/۹)	۱۸۲۲۴/۱ (۶۰/۶)	۱۷۳۲۹ (-۴/۹)	۹۲۷۸/۷ (۶۷/۹)
درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات	۴۰۸۴/۷ (۳/۵)	۴۷۸۴/۵ (۱۷/۱)	۵۴۳۶ (۱۳/۶)	۳۲۳۶/۹ (۹۰/۲)
درآمدهای متفرقه	۸۳۵۲/۸ (۳۹/۷)	۹۷۵۷/۶ (۱۶/۸)	۱۳۷۶۷ (۴۱/۱)	۴۸۰۱/۲ (۶۵/۶)

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون انتهای جدول، درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون های دیگر نرخ رشد را نشان می دهند.

* با احتساب مالیات بر عملکرد نفت و سود سهام دولت از ارزش های نفت خام تولیدی و معوقه آن.



همان‌طور که ملاحظه می‌شود، درآمدهای عمومی دولت با رشدی معادل ۴۸/۷ درصد در لایحه بودجه ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۸۸، به رقمی معادل ۶۷۶۰۴۹ میلیارد ریال خواهد رسید. همچنین عملکرد ۹ ماهه اول سال جاری تحقق ۹۳ درصدی ارقام مصوب را نشان می‌دهد و انتظار می‌رود تا پایان سال، ۱۰۰ درصد ارقام مصوب بودجه سال ۱۳۸۸ محقق شود. عملکرد درآمدهای مالیاتی در نه ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب این دوره معادل ۹۲/۳ درصد بوده است. با این حال پیش‌بینی می‌شود درآمدهای مالیاتی مصوب سال جاری تا پایان سال به‌طور کامل محقق شوند. دلیل این موضوع این واقعیت است که مهلت تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی برای کلیه صاحبان مشاغل و مستغلات و اکثر شرکت‌ها و اشخاص حقوقی و حقیقی تا پایان تیرماه بوده و برای شرکت‌هایی که سال مالی آنها با سال شمسی مطابقت نکند، این مهلت تا پایان شهریور و آذرماه هر سال لحاظ خواهد شد، بر این اساس مبالغ قابل توجهی از درآمدهای مالیاتی به هنگام تسلیم اظهارنامه‌ها پرداخت یا بعضاً تا پایان سال تقسیط می‌شود. بنابراین وصولی مالیاتی سه‌ماهه آخر سال معمولاً از محل درآمدهای مالیاتی تقسیط شده است. بنابراین پیش‌بینی رشد ۱۷/۶ درصدی برای درآمدهای مالیاتی بدون مالیات بر عملکرد نفت در لایحه بودجه نسبت به ارقام مصوب سال جاری منطقی به نظر می‌رسد.^۱

از طرف دیگر رشد درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، فروش کالاهای و خدمات، درآمدهای مصوب از جرائم و خسارات و درآمدهای متفرقه در لایحه بودجه سال

۱. رشد کل درآمدهای مالیاتی در بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال جاری معادل ۲۹/۶ درصد است. شایان ذکر است که درآمدهای مالیاتی منظور شده در این بخش شامل درآمدهای عملکرد نفت نیز می‌شود.

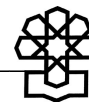


۱۳۸۹ نسبت به ارقام سال جاری به‌ترتیب معادل ۵۷/۴، ۴/۹، ۱۳/۶ و ۴۱/۱ درصد پیش‌بینی شده است. درصد تحقق عملکرد ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب در بخش درآمدهای حاصل از مالکیت دولت و نیز درآمدهای حاصل از جرائم و خسارات که در جدول مشاهده می‌شود، بیانگر تحقق نسبی ارقام مصوب است و این رقم برای درآمدهای حاصل از فروش کالاهای و خدمات و درآمدهای متفرقه به ترتیب معادل ۶۷/۹ و ۶۵/۶ درصد است که انتظار می‌رود تا پایان سال ارقام مصوب قانون بودجه سال ۱۳۸۸ محقق شود.

مقایسه ارقام رشد درآمدهای مالیاتی (بدون لحاظ مالیات بر عملکرد نفت) در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام سال قبل، نشان می‌دهد که رقم رشد لحاظ شده در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، معادل ۱۷/۶ درصد در نظر گرفته شده، حال آنکه این رقم در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ معادل ۳۵/۶ درصد بوده است. از آنجا که عملکرد دولت بیانگر تحقق نسبی ارقام مصوب قانون بودجه سال ۱۳۸۸ می‌باشد و از سوی دیگر با توجه به اینکه درآمدهای مالیاتی یک منبع تأمین مالی پایدار و باثبات برای دولت محسوب می‌شوند. بنابراین پیشنهاد می‌شود اقدامات مقتضی برای تحقق ۱۰۰ درصدی درآمدهای مالیاتی مدنظر از طریق اجرای طرح تحول اقتصادی در حوزه نظام مالیاتی عملی گردد.

۲. تراز عملیاتی و سهم درآمدهای غیرنفتی در تأمین هزینه‌های دولت

در بند «الف» ماده (۲) قانون برنامه چهارم توسعه، به‌منظور برقراری انضباط مالی و بودجه‌ای در طول سال‌های برنامه، دولت مکلف شده است تا سهم اعتبارات هزینه‌ای



تأمین شده از محل درآمدهای غیرنفتی را به گونه‌ای افزایش دهد تا در سال پایانی برنامه چهارم (۱۳۸۸) کل اعتبارات هزینه‌ای دولت از طریق درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای غیرنفتی تأمین شود. این در حالی است که در برخی از مفاد لایحه برنامه پنجم توسعه نیز اشاره شده که در تأمین اعتبارات هزینه‌ای دولت، به نحوی اقدام شود که نسبت درآمدهای عمومی^۱ به اعتبارات هزینه‌ای به‌طور متوسط سالیانه ۱۰ درصد افزایش یابد.

در جداول ۲، ۳ و ۴ ارقام مربوط به برخی از نسبت‌های مالی مهم دولت برای سال‌های ۱۳۸۸ و لایحه ۱۳۸۹ آورده شده است. ملاحظه می‌شود سهم درآمدهای غیرنفتی از کل هزینه‌های دولت در سال ۱۳۸۸ معادل ۶۱/۳ درصد بوده است که این امر بیانگر عدم تحقق اهداف مدنظر برنامه چهارم توسعه در بند «الف» ماده (۲) است، زیرا سال ۱۳۸۸، سال پنجم برنامه چهارم توسعه است و ملاحظه می‌شود که تا رقم هدف برنامه فاصله زیادی داریم. این مطلب وقتی روشن‌تر می‌شود که بدانیم براساس ارقام پیشنهادی لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ این نسبت معادل ۶۳/۹ درصد شده است.

جدول ۲. سهم درآمدهای غیرنفتی در کل اعتبارات هزینه‌ای دولت^۲ (درصد)

شرح	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹
درآمدهای غیرنفتی دولت هزینه‌های دولت	$\frac{349952}{571046} \times 100 = 61/3$	$\frac{466025}{729140} \times 100 = 63/9$

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

۱. درآمدهای عمومی به استثنای درآمدهای نفت و گاز مدنظر است.

۲. بدون در نظر گرفتن مالیات عملکرد شرکت نفت (۶۵۵۹۱ میلیارد ریال) و سود سهام ابرازی سال جاری شرکت ملی نفت ایران (۱۰۴۹۴۶ میلیارد ریال) و مازاد سود سهام شرکت ملی نفت ایران در سال قبل منظور شده در لایحه بودجه ۱۳۸۹ (۲۴۳۰۰ میلیارد ریال).



سهم درآمدهای مالیاتی (شامل مالیات بر عملکرد نفت) در اعتبارات هزینه‌ای دولت از دیگر شاخص‌های مهم است. از جدول ۳ ملاحظه می‌شود شاخص فوق برای سال‌های ۱۳۸۸ با ارقام مصوب و برای سال ۱۳۸۹ با ارقام پیشنهادی در لایحه به ترتیب ۵۲/۶ و ۵۳/۴ درصد است. به نظر می‌رسد افزایش جزئی در شاخص مزبور در لایحه ۱۳۸۹ به دلیل رشد کمتر هزینه‌ها با رقمی معادل ۲۷/۷ درصد در مقایسه با رشد بالای درآمدهای مالیاتی^۱ با رقمی معادل ۲۹/۶ درصد است و لازم است دولت توجه بیشتری برای جذب درآمدهای مالیاتی متناسب با افزایش هزینه‌ها داشته باشد.

جدول ۳. سهم مالیات‌ها (شامل مالیات بر عملکرد نفت)

(درصد)

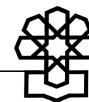
در کل اعتبارات هزینه دولت

شرح	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹
درآمدهای مالیاتی هزینه‌های دولت	$\frac{300601}{571046} \times 100 = 52/6$	$\frac{389504}{729140} \times 100 = 53/4$

مأخذ: گزارش عملکرد دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ و لایحه بودجه ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

اگر درآمدهای مالیاتی را بدون در نظر گرفتن مالیات بر عملکرد نفت محاسبه کنیم، سهم درآمدهای مالیاتی در تأمین هزینه‌های دولت، در لایحه بودجه ۱۳۸۹، معادل ۴۲/۳ درصد خواهد شد، که با توجه به نسبت مشابه برای سال ۱۳۸۸ که معادل ۴۵/۶ درصد بوده است، یک گام به عقب تلقی می‌شود (جدول ۴).

۱. با احتساب مالیات بر عملکرد نفت و بدون اعمال اصلاحیه‌های قانون بودجه سال ۱۳۸۸ در ارقام قانون.



جدول ۴. سهم مالیات‌ها (بدون مالیات بر عملکرد نفت) در کل

(درصد)

اعتبارات هزینه‌ای دولت

شرح	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹
درآمدهای مالیاتی	۲۶۰۲۸۶	۳۰۸۷۲۵
هزینه‌های دولت	۵۷۱۰۴۶	۷۲۹۱۴۰
	$\times 100 = 45/6$	$\times 100 = 42/3$

مأخذ: گزارش عملکرد دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ و لایحه بودجه ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

به‌علاوه این نکته قابل توجه است که تراز عملیاتی دولت نیز در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نیز منفی است. در این لایحه کل درآمدهای دولت معادل ۶۷۶۰۴۹ میلیارد ریال برآورد شده است. رقم مربوط به اعتبارات هزینه‌ای دولت در لایحه نیز ۷۲۹۱۴۰ میلیارد ریال است. بنابراین در سال ۱۳۸۹ تراز عملیاتی بودجه منفی ۵۳۰۹۱ میلیارد ریال خواهد بود که نسبت به رقم مشابه در قانون بودجه سال جاری (تراز عملیاتی قانون بودجه سال ۱۳۸۸ با کسری معادل منفی ۱۳۶۵۷۶ میلیارد ریال همراه بوده است) از بهبود اندکی برخوردار بوده است. نکته قابل توجه در این موضوع این است که عملکرد قوانین بودجه طی سنوات گذشته مؤید آن است که به‌دلیل عدم واقع‌بینی در پیش‌بینی منابع بودجه‌ای کسری تراز عملیاتی بودجه عملاً از مقادیر مصوب بالاتر می‌رود.

البته باید متذکر شد که با کسر درآمدهای نفتی از کل درآمدهای دولت، تراز عملیاتی بودجه پیشنهادی با کسری بالاتری مواجه خواهد شد.

تراز عملیاتی (۵۳۰۹۱- میلیارد ریال)	=	هزینه‌های دولت (۷۲۹۱۴۰ میلیارد ریال)	-	درآمدهای دولت (۶۷۶۰۴۹ میلیارد ریال)
---------------------------------------	---	---	---	--



به‌طور خلاصه سهم درآمدهای عمومی غیرنفتی در تأمین اعتبارات هزینه‌ای پیشنهاد شده دولت معادل ۶۳/۹ درصد است.

۳. ترکیب درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹

در این بخش ترکیب کلی و اجزای درآمدهای مالیاتی (مستقیم و غیرمستقیم) در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ بر پایه اطلاعات عملکردی، برآوردی و ارقام پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ به تفکیک مورد بررسی قرار گرفته است.

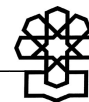
۳-۱. مالیات‌های مستقیم

۳-۱-۱. مالیات اشخاص حقوقی

اجزای مالیات اشخاص حقوقی در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵. مالیات اشخاص حقوقی (ارقام به میلیارد ریال و درصد)

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب ۹ ماهه
مالیات اشخاص حقوقی	۱۲۷۷۹۴/۲ (۳۸)	۱۴۳۱۵۷/۷ (۱۲)	۱۹۵۱۳۶ (۳۶/۳)	۱۲۰۲۰۸/۸ (۱۱۲)
مالیات علی‌الحساب اشخاص حقوقی دولتی	۱۶۳۶۶/۷ (۱۲/۹)	۱۱۸۴۲/۱ (-۲۷/۶)	۱۴۲۶۲ (۲۰/۴)	۶۲۲۹/۵ (۷۰/۱)
مالیات معوقه اشخاص حقوقی دولتی	۴۱۳۶۶/۷ (۹۴/۳)	۶۱۲۴۰ (۴۸)	۴۲۲۰۰ (-۳۱/۱)	۵۶۳۸۱/۴ (۱۲۲/۸)



سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب ۹ ماهه
مالیات نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی	۲۲۳ (۶/۲)	۳۸۰ (۷۰/۴)	۵۰۰ (۳۱/۶)	۸۷/۸ (۳۰/۸)
مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی	۳۳۱۳۷/۴ (۲۱)	۴۴۵۰۲ (۳۴/۳)	۷۲۵۸۳ (۶۳/۱)	۳۸۶۱۰/۱ (۱۱۵/۷)
مالیات عملکرد نفت	۳۶۷۰۰/۴ (۲۵/۵)	۲۵۱۹۳/۶ (-۳۱/۴)	۶۵۵۹۱ (۱۶۰/۳)	۱۸۹۰۰ (۱۰۰)

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون آخر درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون‌های دیگر نرخ رشد را نشان می‌دهند.

● با توجه به عملکرد ۱۱۲ درصدی رقم ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب دوره مذکور در مالیات اشخاص حقوقی و با فرض ادامه روند فعلی تا آخر سال، پیش‌بینی می‌شود کل درآمدهای مالیات اشخاص حقوقی در سال جاری معادل ۱۶۰۲۷۸/۴ میلیارد ریال باشد. با فرض تحقق رقم مذکور برای سال جاری مالیات اشخاص حقوقی، رشد رقم این نوع از مالیات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به عملکرد سال ۱۳۸۸ معادل ۲۲/۲ درصد (به جای ۳۶/۳ درصد) خواهد بود.

● مالیات علی‌الحساب اشخاص حقوقی دولتی در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب این دوره از عملکرد ۷۰/۱ درصدی برخوردار بوده است. با فرض ادامه روند ۷۰ درصدی عملکرد وصول این نوع از مالیات‌ها در سال جاری، رشد واقعی رقم پیشنهادی ارائه شده در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ از رقم عملکردی به

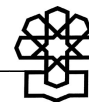


میزان ۷۱/۷ درصد خواهد بود که تحقق آن بعید به نظر می‌رسد. لذا پیشنهاد می‌شود این رقم مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرد.

● مالیات نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی در ۹ ماهه اول سال جاری از عملکرد ۳۰/۸ درصدی برخوردار بوده است. با فرض ادامه روند فعلی در وصول این دسته از مالیات‌ها کل رقم عملکردی در این مالیات معادل ۱۱۶/۹ میلیارد ریال خواهد شد. اگر نرخ رشد رقم پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ در این جزء از مالیات را نسبت به عملکرد مفروض سال جاری محاسبه کنیم، ملاحظه می‌شود که نرخ رشد رقم پیشنهادی در لایحه سال ۱۳۸۹ نسبت به عملکرد جاری معادل ۳۲۷/۷ درصد است. اما با توجه به ماهیت جمعی - خرجی^۱ بودن مالیات این‌گونه نهادها و بنیادها، وصول کمتر یا بیشتر از مقدار مصوب درآمدهای مالیاتی در این جزء از درآمدهای مالیاتی نمی‌تواند سطح درآمدهای مالیاتی کشور را تحت تأثیر قرار دهد.

● مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی در ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب این دوره از عملکرد ۱۱۵/۷ درصدی برخوردار بوده است. اگر فرض شود روند فعلی عملکرد وصول این نوع از مالیات تا آخر سال حفظ شود. در این‌صورت کل درآمدهای این جزء در سال ۱۳۸۸ معادل ۵۱۴۸۰/۱ میلیارد ریال می‌شود. حال با توجه به رقم ۷۲۵۸۳ میلیارد ریالی پیش‌بینی شده برای این نوع از مالیات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، می‌توان گفت که رشد ۴۱ درصدی منظور شده برای رقم این مالیات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به عملکرد برآوردی سال جاری مناسب است. این در حالی

۱. درآمدهای مالیاتی اخذ شده از برخی نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی پس از اخذ، مجدداً به خود آنها بازپرداخت می‌شود. این مکانیسم صرفاً برای شفاف‌سازی صورت‌های مالی آنها انجام می‌شود که اصطلاحاً به این رویه جمعی - خرجی گویند.



است که با اجرای طرح تحول نظام مالیاتی و ایجاد بانک اطلاعات مالیاتی متشکل و منسجم در کشور و گسترش شمول دامنه قانون مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی به برخی از شرکت‌های فعال غیرمشمول و شناسایی نشده برای پرداخت مالیات‌ها، می‌توان سطح درآمدهای حاصل از مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی را افزایش داد.

● با توجه به عملکرد ۱۰۰ درصدی ارقام مصوب ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ برای جزء مالیات بر عملکرد نفت، به نظر می‌رسد تمام ارقام مصوب این جزء از مالیات‌ها تا پایان سال جاری تحقق یابد. رشد ۱۶۰/۳ درصدی درآمدهای مالیات بر عملکرد نفت در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال قبل، می‌تواند به دلیل رشد درآمدهای حاصل از فروش نفت خام پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب این درآمدها در سال ۱۳۸۸ باشد (درآمدهای حاصل از فروش نفت خام منظور شده در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب این درآمدها در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ از رشد ۷۲/۳ درصدی برخوردار بوده است).

۲-۱-۳. مالیات بر درآمد

جدول ۶ وضعیت مالیات بر درآمدها در سال‌های اخیر و ارقام مندرج در لایحه بودجه ۱۳۸۹ کل کشور برای این بخش از مالیات‌ها را نشان می‌دهد.



جدول ۶. مالیات بر درآمد

(ارقام به میلیارد ریال و درصد)

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب ۹ ماهه
مالیات بر درآمدها	۳۱۵۸۷/۷ (۲۱/۷)	۴۱۸۱۵ (۳۲/۴)	۵۱۶۵۱ (۲۳/۵)	۲۶۱۲۷/۴ (۸۳/۳)
مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی	۱۰۵۳۳/۱ (۱۸/۶)	۱۲۸۲۷/۵ (۲۱/۸)	۱۵۱۶۹ (۱۸/۳)	۸۴۸۰ (۸۸/۱)
مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	۹۰۳۶/۹ (۴۳/۲)	۱۲۱۶۱/۵ (۳۴/۶)	۱۴۳۸۱ (۱۸/۳)	۷۳۴۸/۵ (۸۰/۶)
مالیات مشاغل	۱۰۸۸۱/۱ (۱۱/۹)	۱۵۱۷۹ (۳۹/۵)	۲۰۰۸۰ (۳۲/۳)	۹۲۳۶/۲ (۸۱/۱)
مالیات مستغلات	۱۰۶۵/۲ (۹/۳)	۱۵۵۴ (۴۵/۹)	۱۹۴۳ (۲۵)	۱۰۱۲/۱ (۸۶/۸)
مالیات متفرقه درآمد	۷۱/۴ (۲/۴)	۹۳ (۳۰/۳)	۷۷ (-۱۷/۲)	۵۰/۵ (۷۲/۴)

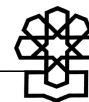
مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون آخر درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون‌های دیگر نرخ رشد را نشان می‌دهند.

● همان‌گونه که از ارقام جدول مشاهده می‌شود عملکرد ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸

مالیات بر درآمدها نسبت به ارقام مصوب این دوره معادل ۸۳/۳ درصد بوده است. با فرض ادامه روند عملکردی جاری برای کل سال، مجموع کل رقم مالیات بر درآمدها در سال جاری معادل ۳۴۸۳۶/۵ میلیارد ریال خواهد شد. با توجه به رقم پیشنهادی برای مالیات بر درآمدها در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ که معادل ۵۱۶۵۱ میلیارد ریال است،



می‌توان استدلال کرد که این رقم نسبت به رقم عملکردی مفروض سال جاری از رشد ۴۸/۳ درصدی برخوردار است. اما باید توجه داشت که رشد لحاظ شده برای این نوع از مالیات‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ با توجه به عملکرد سال جاری مالیات بر درآمد و اجزای آن، رشدی بالا و غیرقابل دسترس است، این در حالی است که در لایحه تقدیمی، حقوق کارکنان بخش عمومی به عنوان یکی از اجزای مهم مالیات بر درآمد نسبت به ارقام مصوب سال قبل هیچ‌گونه افزایشی نداشته است. بنابراین پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از بحث بیش برآوردی درآمدهای مالیاتی سال آتی، درصدهای رشد منظور شده برای این بخش از مالیات‌ها و اجزای آن مورد بازنگری قرار گیرد.

● مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی بالاترین سهم را در بین اجزای مالیات بر درآمد دارد. این نوع از مالیات در ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب این دوره از عملکرد ۸۸/۱ درصدی برخوردار است. با فرض ادامه روند عملکردی ۹ ماهه اول سال تا پایان سال کل مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی در سال جاری معادل ۱۱۳۰۶/۷ میلیارد ریال خواهد شد. با توجه به رقم پیشنهادی برای این جزء از مالیات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ که معادل ۱۵۱۶۹ میلیارد ریال است می‌توان گفت که رشد این رقم نسبت به عملکرد برآوردی در سال جاری معادل ۳۴/۲ درصد خواهد بود که این رقم با توجه به عملکردهای موجود برای این جزء از مالیات قابل دسترسی نخواهد بود.

۳-۱-۳. مالیات بر ثروت

جدول ۷ اجزای مالیات بر ثروت را به عنوان یکی از انواع درآمدهای مالیاتی دولت نشان می‌دهد. در میان اجزای این نوع از مالیات، مالیات‌های حق تمبر و اوراق بهادار، نقل و انتقال املاک، نقل و انتقالات سرقفلی و مالیات بر ارث به ترتیب سهم بیشتری را از رقم مالیات به ثروت به خود اختصاص داده‌اند.



جدول ۷. مالیات بر ثروت

(ارقام به میلیارد ریال و درصد)

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب
مالیات بر ثروت	۷۷۷۰/۶	۹۲۱۴	۱۲۱۱۵	۵۶۲۶/۴
	(۰/۱)	(۱۸/۶)	(۳۱/۴)	(۸۱/۴)
مالیات بر ارث	۸۸۳/۶	۹۶۶	۱۲۰۵	۷۲۲/۸
	(۲۲/۹)	(۹/۳)	(۲۴/۷)	(۹۹/۸)
مالیات اتفاقی	۲۴/۶	۱۵	۳۰	۱۸/۹
	(-۶۶/۷)	(-۳۹)	(۱۰۰)	(۱۶۸/۴)
مالیات نقل و انتقالات سرقفلی	۱۴۰۵/۸	۱۵۰۴	۱۹۶۴	۹۰۱/۱
	(۱۲/۶)	(۷)	(۳۰/۶)	(۷۹/۹)
مالیات نقل و انتقال سهام	۸۸۸/۶	۸۵۸	۹۸۷	۴۲۸/۸
	(-۴/۹)	(-۳/۴)	(۱۵)	(۶۶/۶)
مالیات نقل و انتقال املاک	۱۰۸۹/۶	۱۵۰۰	۲۰۵۵	۸۲۹/۳
	(-۱۲/۶)	(۳۷/۷)	(۳۷)	(۷۳/۷)
حق تمبر و اوراق بهادار	۳۴۷۸,۴	۴۳۷۱	۵۸۷۴	۲۷۲۵/۴
	(-۱/۷)	(۲۵/۷)	(۳۴/۴)	(۸۳/۱)

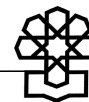
مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی، عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون آخر درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون‌های دیگر نرخ رشد را نشان می‌دهند.

با توجه به عملکرد ۸۱/۴ درصدی ارقام مصوب ۹ ماهه اول ۱۳۸۸ در مالیات بر ثروت و با فرض ادامه روند عملکردی ۹ ماهه اول تا پایان سال پیش‌بینی می‌شود، عملکرد مالیات بر ثروت در سال جاری رقمی معادل ۷۵۰۱/۹ میلیارد ریال باشد.

با توجه به رقم پیشنهاد شده در لایحه بودجه ۱۳۸۹ می‌توان رقم رشد واقعی این



نوع از مالیات را در بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به عملکرد سال جاری معادل ۶۱/۵ درصد برآورد کرد. این درحالی است که با توجه به عملکرد سال‌های قبل تحقق چنین رشدی دور از واقعیت به نظر می‌رسد. براساس این توصیه می‌شود ارقام پیشنهادی برای برخی از اجزای این نوع از مالیات، مانند مالیات حق تمبر و اوراق بهادار، مالیات نقل و انتقال املاک و مالیات نقل و انتقالات سرقفی مورد بازنگری قرار گیرد.

برای نمونه با توجه به عملکرد ۸۳/۱ درصدی ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ حق تمبر و اوراق بهادار نسبت به ارقام مصوب در این دوره و با فرض ادامه این روند تا پایان سال جاری می‌توان درآمدهای این جزء از مالیات را برای سال جاری معادل ۳۶۳۳/۹ ریال برآورد کرد. حال اگر رشد درآمدهای پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ را نسبت به این رقم، بسنجیم درمی‌یابیم که درواقع رشد درآمدهای حق تمبر و اوراق بهادار در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام عملکرد سال ۱۳۸۸ معادل ۶۱/۶ درصد پیش‌بینی شده است، که این میزان رشد با توجه به عملکرد فرضی ۸۳/۱ درصدی برای سال قبل واقع‌بینانه نبوده و قابل تحقق نیست.

علاوه بر این وضعیت فعلی بازار مسکن و پیش‌بینی تداوم رکود آن در سال آینده ازسوی منابع دولتی، گواه بر این مدعاست که ارقام پیش‌بینی شده برای مالیات‌های این بخش نیز تا حدودی باید تعدیل شود.

۳-۲. بررسی مالیات‌های غیرمستقیم

۳-۲-۱. مالیات بر واردات

در جدول ۸ ارقام مربوط به مالیات بر واردات و اجزای آنها و نیز رشد آنها و عملکرد



دولت در ۹ ماه نخست سال جاری و درصد تحقق آنها آمده است.

(ارقام به میلیارد ریال و درصد)

جدول ۸. مالیات بر واردات

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب
مالیات بر کالاها و خدمات	۵۶۶۸۹/۱ (۱۶/۱)	۶۶۸۴۳ (۱۷/۹)	۷۵۱۷۴ (۱۲/۵)	۳۸۰۷۱/۴ (۷۵/۹)
حقوق ورودی سایر کالاها	۴۹۷۶۷/۹ (۱۵/۵)	۵۵۲۴۳ (۱۱)	۶۷۵۵۴ (۲۲/۳)	۳۵۰۲۸/۸ (۸۴/۵)
حقوق ورودی خودرو	۶۷۰۵/۶ (۳۳/۲)	۱۰۰۰۰ (۴۹/۱)	۶۰۰۰ (-۴۰)	۲۸۶۵/۴ (۳۸/۲)
حقوق ورودی دستگاه‌های اجرای	۲۱۵/۶ (۶۸/۳)	۱۶۰۰ (۶۲۴/۱)	۱۶۲۰ (۱/۳)	۱۷۷/۲ (۱۴/۸)

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بوجه سال ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی، عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون آخر درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون‌های

دیگر به نرخ رشد را نشان می‌دهند.

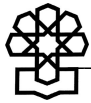
● رقم کل مالیات بر واردات در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب این دوره از عملکرد ۷۵/۹ درصدی برخوردار بوده است. لذا می‌توان گفت با فرض ادامه روند فعلی در وصول این بخش از مالیات‌ها در مجموع کل درآمد این بخش در پایان سال معادل ۵۰۷۶۱/۹ میلیارد ریال خواهد شد. این درحالی است که رقم مصوب این نوع از مالیات در سال جاری معادل ۶۶۸۴۳ میلیارد ریال بوده است. با توجه به اینکه در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ پیشنهاد رشد ۱۲/۵ درصدی برای درآمدهای



حاصل از این نوع مالیات نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۸۸ در نظر گرفته شده، لذا می‌توان گفت که با لحاظ عملکرد ۷۵/۹ درصدی برای این بخش از درآمدهای مالیاتی تا پایان سال، عملاً رشد لحاظ شده برای این نوع از مالیات در بودجه سال آتی معادل ۴۸/۱ درصد خواهد بود، که تحقق این سطح از درآمدهای مالیات بر واردات با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی حاکم بر بخش‌های مختلف اقتصاد و رکود نسبی آنها و نهایتاً کاهش سطح واردات در سال جاری و همچنین پیش‌بینی کاهش سطح واردات در سال آینده امری غیرواقع‌بینانه است.

● با توجه به سهم بالای حقوق ورودی سایر کالاها از مالیات بر واردات نسبت به سایر اجزای این مالیات و همچنین با توجه به عملکرد ۸۴/۵ درصدی ارقام مصوب ۹ ماهه اول سال جاری این جزء از مالیات بر واردات می‌توان گفت که رشد واقعی لحاظ شده برای این مالیات نسبت به ارقام عملکرد سال ۱۳۸۸ (با فرض ادامه روند جاری عملکردی تا پایان سال جاری) رقمی معادل ۴۴/۶ درصد خواهد بود، بر این اساس در نظر گرفتن رشد ۲۲/۳ درصدی برای این جزء از مالیات‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال جاری، تحقق درآمد این بخش را غیرقابل دسترس خواهد کرد.

● عملکرد جزء ورودی خودرو در ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب این دوره معادل ۳۸/۲ درصد بوده است. با فرض ادامه روند تا پایان سال، کل عایدی این جزء از مالیات در سال ۱۳۸۸ معادل ۲۸۲۰/۵ میلیارد ریال خواهد بود. حال می‌توان گفت که با توجه به رقم پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ برای این جزء از مالیات رشد این رقم نسبت به عملکرد سال جاری معادل ۱۰۹/۴ درصد خواهد



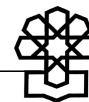
بود. این درحالی است که پیش‌بینی می‌شود با توجه به عملکرد سال جاری و همچنین شرایط اقتصادی حاکم در بازارهای بین‌المللی و افزایش نرخ ارز، واردات خودرو کاهش یافته و لذا تحقق این درآمدها میسر نشود.^۱ براساس این پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از بیش برآوردی درآمدهای مالیاتی این درآمدها با واقع‌بینی پیش‌بینی و لحاظ شوند.

● درخصوص حقوق ورودی دستگاه‌های اجرایی نیز که با فرض ادامه روند عملکرد ۹ ماه اول سال جاری تا پایان سال در مجموع معادل ۲۳۶/۳ میلیارد ریال از محل این جزء از مالیات بر واردات درآمد حاصل خواهد شد. این درحالی است که رشد رقم عملکردی سال جاری با فرض مذکور، نسبت به رقم پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ از رشد ۵۸۵/۶ درصد برخوردار خواهد شد، که تحقق رشد مذکور برای این جزء از مالیات‌ها قابل دسترسی نیست. اما با توجه به جمعی - خرجی بودن این جزء از مالیات بر واردات میزان تحقق یا عدم تحقق آن تأثیری بر سطح درآمدهای مالیاتی نخواهد داشت.

۲-۳. مالیات بر کالاها و خدمات

جدول ۹ جزئیات مالیات بر کالاها و خدمات‌ها را در سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۸۹ نشان می‌دهد. ارقام جدول ۹ بیانگر رشد ۴۰/۱ درصدی ارقام مالیات بر کالاها و خدمات در لایحه بودجه ۱۳۸۹ نسبت به ارقام مصوب سال جاری است. این درحالی است که

۱. با توجه به افزایش نرخ ارز در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ از ۹۵۰۰ ریال قانون بودجه سال ۱۳۸۸ به رقم ۹۸۵۰ ریال و همچنین با توجه به استدلال‌های ارائه شده در گزارش شماره ۲۲۰۰۲ دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌ها با عنوان «لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور بررسی تحقق درآمد ناشی از مالیات بر واردات» می‌توان گفت این درآمدها محقق نخواهد شد.



درصد تحقق عملکرد این نوع از مالیات‌ها برای ۹ ماهه ابتدای سال جاری ۶۶/۱ درصد بوده و این مسئله تا حدود زیادی ناشی از عدم برآورد دقیق این نوع از مالیات‌ها در قانون بودجه سال ۱۳۸۸ بوده است. در عین حال ارقام لحاظ شده برای لایحه بودجه ۱۳۸۹، نسبتاً مناسب به نظر می‌رسد. گرچه ارقام برخی از اجزای این نوع مالیات‌ها می‌تواند تغییر کند.

جدول ۹. مالیات بر کالاها و خدمات (ارقام به میلیارد ریال)

سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب
مالیات بر کالاها و خدمات	۱۵۸۹۹/۶ (-۴/۶)	۳۹۵۷۱ (۱۴۸/۹)	۵۵۴۲۸ (۴۰/۱)	۱۹۶۱۴/۱ (۶۶/۱)
مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی	۲۵۷۷/۱ (-۲۸)	۱۴۵۶۵ (۴۶۵/۲)	۱۶۷۲۵ (۱۴/۸)	۳۶۴۴/۸ (۳۳/۴)
دو درصد مالیات سایر کالاها (معوقه)	۳۸۸۰/۹ (-۲۸)	۱۰۰۰ (-۷۴/۲)	۱۷۱۵ (۷۱/۵)	۱۴۷۹/۷ (۱۹۷/۳)
مالیات بر ارزش افزوده	۲۴۲۷/۵ (۰)	۱۷۴۲۵ (۶۱۷/۸)	۲۸۱۰۸ (۶۱/۳)	۱۰۱۰۸/۴ (۸۱/۹)
عوارض خروج مسافر از مرزهای کشور	۷۳۵/۲ (۱۳/۵)	۱۱۴۲ (۵۵/۳)	۱۲۵۶ (۱۰)	۵۹۵/۷ (۶۹/۶)
مالیات بر فروش سیگار	۳۹۸/۹ (۱۶/۴)	۵۶۰ (۴۰/۴)	۱۰۵۷ (۸۸/۸)	۶۲۷/۱ (۱۴۹/۳)
مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل	۱۲۰۱/۹ (۱۶/۵)	۱۶۷۹ (۳۹/۷)	۲۱۴۴ (۲۷/۷)	۱۰۸۷/۱ (۸۶/۳)



سال	عملکرد ۱۳۸۷	مصوب ۱۳۸۸	لایحه ۱۳۸۹	عملکرد ۹ ماهه ۱۳۸۸ و درصد تحقق نسبت به مصوب
مالیات شماره‌گذاری خودرو	۲۰۱۷/۱ (۹/۹)	۳۲۰۰ (۵۸/۶)	۴۴۲۲ (۳۸/۲)	۱۷۰۳/۴ (۷۱)
مالیات اشتراک تلفن‌های خودکار	۱۹۵۷/۲ (-۲۶/۲)	— (—)	— (—)	۲۶۱۵ (۰)
مالیات بر فروش نوشابه‌های غیرالکلی	۱۵۱/۷ (-۴۰/۸)	— (—)	— (—)	۴/۴ (۰)
مالیات واگذاری تلفن همراه	۵۲۲/۱ (-۴۰/۸)	— (—)	— (—)	۲۴/۹ (۰)
مالیات موضوع تبصره «۲» ماده (۶) قانون تجمیع عوارض و تبصره «۱» ماده (۳۹) قانون مالیات بر ارزش افزوده	—	—	۰	—

مأخذ: قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ و محاسبات محقق براساس اطلاعات استخراج شده از آنها.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی، عملکرد مالی دولت در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸.

تذکر: ارقام داخل پرانتز در ستون آخر درصد تحقق نسبت به ارقام مصوب را در ۹ ماهه اول سال و در ستون‌های دیگر به نرخ رشد را نشان می‌دهند.

با نگاهی به ارقام جدول ۹ مطالب زیر قابل استنباط است:

- علت حذف مالیات‌های واگذاری تلفن همراه، مالیات بر نوشابه‌های غیرالکلی و مالیات اشتراک تلفن‌های خودکار از اجزای مالیات بر کالاها و خدمات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ این است که در این لایحه همه اجزای فوق در قالب مالیات بر ارزش افزوده که جزئی از مالیات بر کالاها و خدمات می‌باشد، آمده است.
- با توجه به عملکرد ۷۱ درصدی ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب



این دوره در جزء مالیات بر شماره‌گذاری خودرو می‌توان گفت در صورت ادامه روند جاری وصول این جزء از درآمدهای مالیاتی تا آخر سال، میزان کسری از این جزء از درآمدهای مالیاتی از ارقام مصوب کل معادل ۲۹ درصد خواهد بود. لذا پیشنهاد رشد ۳۸/۲ درصدی ارقام این جزء از مالیات‌ها نسبت به ارقام مصوب قانون بودجه سال قبل منطقی نبوده و ممکن است درآمدهای مالیاتی را دچار بیش برآوردی در این منبع نماید. علاوه بر این اگر روند فعلی وصول این نوع از مالیات‌ها تا آخر سال ادامه یابد، مبلغ قابل حصول ۲۲۷۱/۲ میلیارد ریال خواهد شد که با مقایسه این رقم با رقم پیشنهادی در لایحه بودجه رشد این جزء از درآمدها در واقع معادل ۹۴/۷ درصد خواهد شد، که تحقق آن بعید است.

● در جزء مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل عملکرد ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب این دوره معادل ۸۶/۳ درصد بوده است. حال با توجه به پیش‌بینی رشد ۲۷/۷ درصدی ارقام لایحه در این جزء از مالیات برای سال ۱۳۸۹ می‌توان گفت که با فرض ادامه روند فعلی در وصول این جزء از درآمدهای مالیاتی رشد لحاظ شده برای این جزء از مالیات‌ها نسبت به ارقام عملکرد معادل ۴۷/۹ درصد خواهد شد که این موضوع با واقعیت‌های موجود و عملکرد سال‌های قبل مغایرت دارد. لذا پیشنهاد می‌شود، رشد پیش‌بینی شده برای این جزء از مالیات‌های کالاها و خدمات تعدیل شود.

● عملکرد مالیات بر فروش سیگار در ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب این دوره معادل ۱۴۹/۳ درصد بوده است. با فرض ادامه روند فعلی تا آخر سال مجموع کل وصولی از محل این جزء از مالیات معادل ۸۳۶/۱ میلیارد ریال خواهد شد. این در حالی است که رشد پیش‌بینی شده برای درآمدهای مالیاتی این جزء در



لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ معادل ۸۸/۸ درصد نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۸۸ است که این نسبت در مقایسه با عملکرد سال جاری با رشد معادل ۲۶/۴ درصد همراه بوده و معقول به نظر می‌رسد.

● در عوارض خروج از کشور با توجه به عملکرد ۶۹/۶ درصدی ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب این دوره می‌توان پیش‌بینی کرد که با فرض ادامه روند فعلی، کل درآمدهای مالیاتی این جزء تا پایان سال معادل ۷۹۴/۲ میلیارد ریال شود. با توجه به عملکرد یاد شده و ارقام پیشنهادی لایحه می‌توان گفت در مجموع برای این جزء از مالیات‌ها رشدی معادل ۵۸/۱ درصد در لایحه منظور شده است، که تحقق این هدف با توجه به وصولی این جزء از درآمدها در ۹ ماهه اول سال قابل تأمل خواهد بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود رقم این جزء از مالیات در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ با رشدی معادل ۲۵/۹ درصد نسبت به پیش‌بینی ارقام عملکرد سال جاری رقمی معادل ۱۰۰۰ میلیارد ریال منظور شود.

● با توجه به فرآیند اجرای تدریجی قانون مالیات بر ارزش افزوده در سطوح مختلف فعالان اقتصادی و همچنین با توجه به عملکرد ۸۱/۹ درصدی تحقق درآمدهای این نوع از مالیات نسبت به ارقام مصوب دوره ۹ ماهه اول سال، رشد ۶۱/۳ درصدی پیشنهاد شده برای این جزء از درآمدها نسبت به ارقام مصوب سال ۱۳۸۸ بالا است. زیرا با مقایسه رشد منظور شده نسبت به عملکرد قابل پیش‌بینی برای کل سال در مالیات بر ارزش افزوده به رقم ۱۰۸/۵ درصد رشد خواهیم رسید. این در حالی است که حتی با فرض اجرای کامل این قانون در سال ۱۳۸۹ نیز توان جذب این سطح از درآمد وجود ندارد. دلیل این موضوع آن است که در صورت اجرای کامل قانون



مالیات بر ارزش افزوده در سال ۱۳۸۹، این قانون برای برخی از مؤدیان و اصناف به اجرا درخواهد آمد، که در صورت اجرای کامل و موفق آن برای این گروه باقی مانده، عملاً جذب چنین سطحی از درآمد مقدور نخواهد بود. بر این اساس و با توجه به مطالب فوق پیشنهاد می شود درآمدهای پیش بینی شده برای قانون مالیات بر ارزش افزوده با واقعیت های اجرایی و توان جذب درآمدهای مالیاتی از مؤدیان مدنظر این قانون در سال ۱۳۸۹ تعیین شود. با توجه به بالا بودن سهم مالیات بر ارزش افزوده از مالیات بر کالاهای و خدمات، ممکن است خطای محاسباتی در این نوع از مالیات ها درآمدهای مالیاتی را با بیش برآورد مواجه کند.

● جزء دیگری از مالیات بر کالاهای و خدمات، مالیات ۲ درصد سایر کالاهاست که عملاً با اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده از ۱۳۸۸/۷/۱ این نوع مالیات نیز حذف شده است. معوقات ناشی از این جزء مالیات بر کالاهای و خدمات برای دوره زمانی قبل از اجرای مالیات بر ارزش افزوده در ۹ ماهه اول سال جاری ۱۳۸۸ و سه ماهه آتی آن وصول خواهد شد. اما باید به این نکته توجه داشت که افزایش عملکرد ۹ ماهه اول سال جاری نسبت به ارقام مصوب بودجه در دوره یاد شده، نمی تواند حاکی از وجود ظرفیت های اخذ این مالیات در سال های آتی باشد. بلکه واقعیت این است که در این دوره و با اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده اکثر معوقات گذشته وصول و تسویه شده اند و رقم پیش بینی شده در لایحه پیشنهادی برای باقی مانده معوقات رقم واقع بینانه ای نیست. بنابراین پیشنهاد می شود این رقم برای سال آتی مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرد.

● مالیات بر فروش فرآورده های نفتی بعد از مالیات بر ارزش افزوده سهم بالایی



را در مجموع مالیات بر کالاهای و خدمات به خود اختصاص داده است. رشد ۶۵/۲ درصدی درآمدهای مالیاتی ارقام مصوب در قانون بودجه ۱۳۸۸ نسبت به ارقام عملکردی سال ۱۳۸۷ در این نوع از مالیات ها ممکن است با تصور فروش محصولات و فرآورده های نفتی (عمدتاً بنزین) به قیمت آزاد در سال ۱۳۸۸ لحاظ شده است. اما با توجه به ادامه روند فروش محصولات یاد شده به قیمت های سال قبل در سال ۱۳۸۸، درآمدهای مدنظر از محل این نوع از مالیات ها با عملکردی پایین در ۹ ماهه اول سال ۱۳۸۸ نسبت به ارقام مصوب این دوره که معادل ۳۳/۴ درصد بود، همراه شد. حال با فرض ادامه همین روند در سه ماهه باقی مانده از سال، کل درآمدهای این جزء از مالیات ها معادل ۴۸۵۹/۷ میلیارد ریال خواهد شد. مقایسه رقم پیشنهادی لایحه با عملکرد پیش بینی شده مالیات بر فروش فرآورده های نفتی نشان می دهد که رشد این جزء از درآمدهای در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ معادل ۲۴۴/۲ درصد نسبت به عملکرد سال ۱۳۸۸ است. اما اگر فرض شود دولت در سال ۱۳۸۹ قیمت های فرآورده های نفتی را به صورت قیمت آزاد سال ۱۳۸۸ اعمال کند، در این صورت با توجه به اینکه معادل ۲۰ درصد قیمت انواع بنزین و سوخت هواپیما مالیات اخذ خواهد شد، لذا تحقق این درآمد دور از انتظار نخواهد بود. اما اگر قیمت های اعمالی برای فرآورده های نفتی مذکور کمتر از قیمت های آزاد اعمال شده در سال جاری باشد در این صورت تحقق این سطح از درآمد بعید به نظر می رسد. بنابراین اظهار نظر قطعی در این خصوص به سیاست های قیمتی فرآورده های نفتی دولت در سال ۱۳۸۹ بستگی دارد.



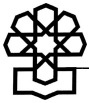
● کل درآمدهای مالیاتی در سال ۱۳۸۸، ۲۵/۴ درصد رشد کرده است و با اینکه برای ۱۳۸۹ پیش‌بینی شده است رشد درآمدهای مالیاتی ۲۹/۶ درصد باشد. اما تراز عملیاتی دولت همچنان منفی است. دلیل این امر بالا بودن نرخ رشد اعتبارات هزینه‌ای دولت نسبت به درآمدهای مالیاتی است.

بر این اساس پیشنهاد می‌شود اتکا به درآمدهای مالیاتی علی‌الخصوص درآمدهای مالیاتی بدون مالیات عملکرد نفت در تأمین هزینه‌های جاری افزایش یابد. این امر می‌تواند با تعدیل هزینه‌های جاری تحقق یابد.

● با توجه به عملکرد ۹ ماهه اول سال در بخش مالیات اشخاص حقوقی و رشد واقعی ۷۱/۷ درصدی رقم پیشنهادی لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ برای این نوع از مالیات نسبت به عملکرد سال جاری آن و همچنین با توجه به روند قابل پیش‌بینی در ساختار مالی و شرایط اقتصادی شرکت‌های دولتی در سال آتی و تعیین تکلیف آنها درخصوص واگذاری‌های موضوع قانون سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی پیشنهاد می‌شود مالیات این گروه مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرد.

● با توجه به ارقام پیشنهادی مناسب برای مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۸، پیشنهاد می‌شود دولت با اجرای سریع طرح تحول اقتصادی در حوزه نظام مالیاتی و ایجاد بانک اطلاعاتی جامع مالیاتی در کشور زمینه شناسایی مؤدیان مالیاتی بیشتری را در این جزء از مالیات‌ها فراهم کرده و درصد تحقق این نوع از مالیات‌ها را بیش از پیش افزایش دهد.

● در لایحه بودجه پیش‌بینی شده است مالیات بر عملکرد نفت ۱۶۰/۳ درصد نسبت به



عملکرد سال قبل رشد داشته است. این رشد با این فرض به‌دست آمده است که درآمدهای حاصل از فروش نفت خام در سال ۱۳۸۹، ۷۲/۳ درصد رشد یابد. اما نکته اساسی این است که تکیه بر درآمدهای نامطمئنی چون مالیات بر عملکرد نفت که ماهیتاً تحقق آن وابستگی بالایی به قیمت نفت خام دارد که متأثر از بازارهای خارجی است، می‌تواند نااطمینانی در برنامه‌ریزی‌های دولت را افزایش دهد. بر این اساس پیشنهاد این‌گونه از درآمدها دقت و ظرافت بیشتری را می‌طلبد و در غیر این صورت سهم بالایی از درآمدهای مالیاتی با عدم تحقق روبرو خواهد شد.

● با توجه به بررسی صورت گرفته درخصوص نحوه عملکرد مالیات بر درآمد و اجزای آن و همچنین با توجه به ارقام پیشنهادی برای این جزء از مالیات‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از بیش‌برآوردهای احتمالی در این نوع از مالیات‌ها ارقام پیشنهادی این نوع از مالیات‌ها و اجزای آن مورد تعدیل قرار گیرد.

● پیشنهاد می‌شود ارقام مربوط به اجزای مالیات بر ثروت با توجه به واقعیت‌های عملکردی سال جاری و سال‌های قبل و همچنین شرایط اقتصادی بخش‌های مختلف مورد بازنگری قرار گیرد. به عبارت دیگر توصیه می‌شود در ارقام پیشنهادی این جزء از مالیات‌ها با لحاظ شرایط اقتصادی بازار مسکن و پیش‌بینی تداوم رکود آن در سال آتی و عملکرد بازار سرمایه و املاک، تجدید شود.

● درخصوص مالیات بخش کالاها و خدمات پیشنهاد می‌شود تمام ارقام منظور شده براساس شرایط اقتصادی کشور در سال ۱۳۸۹ مورد بازنگری مجدد قرار گیرد. با توجه به بروز بحران مالی و تأثیر آن بر اقتصاد کشور و کاهش ارزش دلاری



واردات^۱ در سال جاری و احتمال ادامه این روند در سال آتی، بهتر است اجزای این نوع از مالیات و رشدهای پیش‌بینی شده برای آن تعدیل شوند.

● درخصوص مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی، تحقق درآمد مذکور به سیاست قیمتی دولت در قبال حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۹ بستگی دارد. همچنین پیشنهاد می‌شود در بخش مالیات بر کالاها و خدمات، مالیات پیشنهادی بر شماره‌گذاری خودرو، مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل، عوارض خروج از کشور، مالیات بر ارزش افزوده، مالیات دو درصد سایر کالاها با واقعیت‌های عملکردی سال جاری و سال‌های قبل مورد بازنگری و تعدیل قرار گیرند. انتظار می‌رود در سال ۱۳۸۹ و حتی با اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده، تحقق این سطح از درآمدهای پیشنهادی در لایحه میسر نشود.

منابع و مآخذ

۱. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ترازنامه و گزارش اقتصادی، سال‌های مختلف.
۲. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، قوانین بودجه سنواتی، سال‌های مختلف.
۳. معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری، لایحه بودجه ۱۳۸۹.
۴. وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش عملکرد مالی دولت، سال‌های مختلف.
۵. وزارت امور اقتصادی و دارایی، گزارش مالی ۹ ماهه دولت، ۱۳۸۸.
۶. گزارش دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۲۲۰۰۲، سال ۱۳۸۸.

۱. گزارش دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌ها، شماره مسلسل ۲۲۰۰۲، سال ۱۳۸۸.



شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۱۲۸

عنوان گزارش: لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور ۳۰. مالیات‌ها

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بخش عمومی)

تهیه و تدوین: سعید توتونچی ملکی

اظهار نظر کننده: محمدتقی نژادعمران

ناظران علمی: اسدا... جلال آبادی، سیداحسان خاندوزی

متقاضی: کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. مالیات

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۱۱/۱۹